

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 875
KURAN'A GÖRE
MÜŞRİKLERİN ZİHİN DÜNYASI

Dr. İsmail KILIÇ

Editör:
Prof. Dr. Harun ÖĞMÜŞ

ISBN: 978-625-7205-51-1

1. Baskı, Aralık 2020, Ankara, 1.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 02.07.2020
tarih ve 144 sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

Bu eserin ilmi / edebi redaksiyonu İLK SAY Kurulu
marifetiyle yapılmıştır.

Yayıncı Sertifika No: 48058

Baskı: **TDV**

YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ
BASIMEVİ | PRINTING HOUSE

Ostim OSB Mahallesi, 1256 Cadde No. 11

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

KUR'AN'A GÖRE
MÜŞRİKLERİN
ZİHİN DÜNYASI

Dr. İsmail KILIÇ

ÖZGEÇMİŞ

1973 yılında Erzurum'un Oltu ilçesinde dünyaya geldi. 1992 yılında Oltu İmam Hatip Lisesinden, 1997 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2000 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "Giritli Sırrı Paşa'nın Ahsenü'l-Kasas İsimli Eseri ve Tefsir İlmindeki Yeri" adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. 1998 yılında öğretmenliğe başladı ve İstanbul'da Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okullarda öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 2001-2002 yıllarında Van'da yedek subay öğretmen olarak askerlik görevini yaptı. 2017 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "İtirazları ve Bunlara Verilen Cevaplar Açısından Kur'an'da Müşrikler" adlı teziyle doktora tamamladı. Hâlen öğretmen ve okul yöneticisi olarak göreve devam etmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	IX
ÖN SÖZ	XI
GİRİŞ	1
I. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	3
II. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları	10
III. Araştırmanın Metodu	11
IV. Kaynakların ve Konu ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Değerlendirilmesi	14

BİRİNCİ BÖLÜM

VAHYİN NÜZUL ORTAMI, CEDELÜ'L-KUR'ÂN VE ŞİRK İLE MÜŞRİK KAVRAMLARI

I. Genel Olarak Vahyin Nüzul Ortamı.....	21
A. Siyasal, Sosyal ve Dinî Yapı	21
1. Mekke'nin Yönetimi ve Dâru'n-Nedve	21
2. Kabilecilik.....	23
3. Sosyal Sınıflar ve Dinî Yapı	26
B. Mekke ve Civarında Dinî Hayat	30
C. Cahiliye Araplarında Cin İnancı, Cinlerle İrtibatlı Olduğu Düşünülen Meslek ve Sanatlar	47
II. Cedelü'l-Kur'ân.....	54
III. Şirk ve Müşrik Kavramları.....	58
A. Şirkin Sözlük ve Terim Anlamı	58
B. Şirkin Küfürle İlişkisi	59
C. Şirk ve Müşrik Kavramlarının Kapsamı.....	63

İKİNCİ BÖLÜM

MÜŞRİKLERİN TEVHİDE İTİRAZLARI VE BUNLARA VERİLEN CEVAPLAR

I. Tevhidin Batıl Olduğu Düşüncesi.....	73
II. Şirkin Hak Olduğu Düşüncesi.....	84
A. Putların Şefaatçi Olduğu Zannı.....	84
B. Varlıklı Olanın Doğru Yolda Olduğu Vehmi	99
C. Ataların Müşrik Olması	115
D. Allah'ın İradesinin Şirki Onayladığı Zannı.....	132
III. Tevhidin Kabulü Hâlinde Sürgün Edilme Korkusu	138

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜŞRİKLERİN NÜBÜVVET İLE KUR'AN'A İTİRAZLARI VE BUNLARA VERİLEN CEVAPLAR

I. Peygamberin Nübüvvet Vasfı Taşımadığı İddiası.....	152
A. Peygamberin Melek Olmaması	152
B. İnsandan Peygamber Olabileceğine Dair Yeterli Kanıt Olmadığı İddiası	164
1. Şahit ve Yardımcı Olarak Melek İndirilmemesi veya Allah'ın Peygamberi Doğrudan Tasdik Etmemesi.....	165
2. Bekledikleri Mucizelerin Gelmemesi	180
3. Peygamberin Saltanat Sahibi ve Zengin Olmaması.....	209
II. Peygamberin Getirdiklerinin Allah Katından Olmadığı Şüphesi	230
A. Allah'tan Başkası Tarafından Öğretildiği İddiası	231
B. Mecnûn İddiası	238
C. Sihir ve Sihirbaz İddiaları.....	258
D. Şiir ve Şair – Kehanet ve Kâhin İddiaları	282
E) Kur'an'ın “Öncekilerin Masalları” Olduğu İddiası	300
F. İftira ve Müfteri İddiaları.....	324
G. Kur'an'ın Bir Defada ve Gökten Bir Kitap Hâlinde İnmemesi	348

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MÜŞRİKLERİN AHİRETE İTİRAZLARI VE BUNLARA VERİLEN CEVAPLAR

I. Dünyada Varlıklı Olanın Azap Görmeyeceği Zannı.....	381
--	-----

II. Yeniden Dirilişin Olmayacağı Şüphesi	390
A. Allah'ın Yeniden Diriltmeyeceği Şüphesi	390
B. Bedenin Toprağa Dönüşmesi	420
C. Yeniden Dirilişin ve İlahî Azabın Müşahede Edilmemiş Olması	444
III. Kur'andaki Ahiret Haberlerinin Gerçek Olmadığı Şüphesi	454
A. Ahiret Haberlerinin Öncekilerin Masalları Olduğu İddiası	454
SONUÇ	471
BİBLİYOGRAFYA	485

ÖN SÖZ

İnsanı yaratan ve Kur'ân-ı Kerîm'i ona rehber olarak gönderen Allah'a hamd olsun. Bu rehberi insanlara tebliğ edip bizzat yaşayarak onlara mükemmel örnek olan Hz. Muhammed'e (s.a.s.) salât ve selam olsun.

Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'ın, tüm peygamberlere kendisinden başka ilah olmadığını ve insanların kulluk görevlerini sadece Allah'a yapmaları gerektiğini vahyettiği bildirilmiştir. Dolayısıyla bütün peygamberler insanlara tevhid inancını tebliğ etmişlerdir. Allah'ın vahiy yoluyla bildirdiği hak dinin özünü bu inanç oluşturmaktadır.

Peygamberler insanlara dini tebliğ ederlerken kendilerine itirazlarda bulunan müşrik topluluklarla karşılaşmışlar ve onlarla mücadele etmişlerdir. Kur'ân-ı Kerîm nâzil olduğu dönemde, muhataplarının itirazlarını kendi üslubu içinde nakledip onlara cevap verirken önceki peygamberlere yapılan benzer itirazları ve bu itirazlara verilen cevapları da bildirmiştir. Bu durum, müşriklerin her dönem belli başlı özellikleriyle var olduklarını göstermektedir. Kur'an'ın itirazlara nasıl cevap verdiğinin tespiti yanında, itirazlar ile cevapların birlikte değerlendirilerek müşriklerin genel olarak nasıl bir zihniyete sahip olduklarını ortaya koymak da önemlidir.

Bu çalışmada hak dini kabul etmeyip çeşitli itirazlarda bulunan ve çoğunlukla toplumsal piramidin üst tabakasında sayılan müşriklerin Kur'an'da aktarılan itirazları ve Kur'an'ın onlara verdiği cevaplar incelendi. Bu açıdan müşriklerin zihniyetlerinin analizi yapılarak Kur'an'ın daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamak,

Müslümanların şirkten korunmalarına ve müşrik muhatapların daha iyi tanınmalarına vesile olmak amaçlandı.

İnsan, hayatını sürdürebilmek için doğal ve sosyal çevreye uyum sağlamaya çalışan bir varlıktır. İnsanlar genellikle gruplar içinde yaşarlar. Sosyal hayatta toplumun kendisi sosyal bir grup olup bu büyük grubun içinde birçok alt grup yer almaktadır. Fertlerin inanç, tutum ve davranışlarını anlayabilmek için, içinde bulunduğu grubu tanımak gerekir. Çünkü kişi mensup olduğu gruptan bağımsız değildir ve bir grupta bazı farklılıklar olmakla beraber bireyler benzer inanç, tutum ve davranışlara sahiptirler. Bundan dolayı bireylerin toplum içindeki itirazları, iddiaları onların fert olarak kaldıklarındaki düşüncelerini yansıtmaktan uzak olabilir. Bu nedenle bu çalışmanın konusu grup temelinde ele alındı.

Çalışma giriş ve sonuç kısmı ile birlikte altı bölümden oluşturuldu. Girişte araştırmanın amacı, önemi ve kapsamı etraflıca ele alındı. Ayrıca burada, eserin hazırlanmasında izlenen metot, başvuru kaynaklar ve konu ile ilgili çalışmalar hakkında bilgi verildi. Birinci bölümde vahyin nüzul ortamı hakkında bilgiler verildi ve kısaca bu konular hakkında değerlendirmelerde bulunuldu. Bu bölümde ayrıca çalışma konusunun ilgili olduğu Cedelü'l-Kur'ân hakkında genel bilgi verildi. Bu bölümde son olarak çalışma konusunun temel kavramları olan şirk ve müşrik kavramları incelendi. İkinci bölümde tevhid, üçüncü bölümde nübüvvet ile Kur'an, dördüncü bölümde de ahiret konusunda müşriklerin itirazları ve bunlara verilen cevaplar incelendi. Sonuç kısmında ise araştırmada varılan neticeler genel hatlarıyla zikredildi.

Bu çalışmanın konusunun plan ve sınırlarını belirleme aşamasında zorluk yaşadık. Bu aşamada önerilerde bulunan ve yardımlarını esirgemeyen muhterem hocalarım Prof. Dr. İlyas Çelebi'ye, Prof. Dr. Muhsin Demirci'ye, Prof. Dr. Sadık Kılıç'a ve Prof. Dr. Süleyman Ateş'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım süresince tavsiyelerde bulunan ve görüşleriyle yol gösteren Prof. Dr. Hidayet Aydar hocama, değerli fikirlerinden istifade ettiğim merhum Prof. Dr. Mevlüt Güngör hocama, yönlendirmeleriyle çalışmanın şekillenmesine büyük katkı sağlayan Prof.

Dr. Yaşar Düzenli hocama, konunun belirlenmesinden itibaren çalışmalarımı yakından ilgilenen Prof. Dr. Ömer Çelik hocama, çalışmamı baştan sona okuyarak gerekli düzeltmeler yapmamda bana yardımcı olan değerli arkadaşlarım Dr. Öğretim Üyesi Yakup Bıyıkoğlu'na ve Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Ekşi'ye, çalışmalarımı büyük oranda yürüttüğüm yer olan İSAM'ın yetkilileri ile çalışanlarına ve çalışmamda emeği geçen herkese teşekkür ederim. Ayrıca, çalışmam boyunca sıkıntılara göğüs geren ve fedakârlıktan kaçınmayan eşime ve çocuklarıma teşekkürü bir borç bilirim.

İsmail KILIÇ

İstanbul 2020

Giriş

I. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Peygamberler getirmiş oldukları ilâhî mesajı insanlara ileterek onların iman edip salih amel işlemeleri için çaba gösterirlerken insanların dirençleriyle karşılaşmışlardır. İnsanların birçoğu kendi inançlarının doğru olduğunu öne sürerek peygamberlere ve onların getirdiği mesajlara çeşitli itirazlarda bulunmuşlardır. Yaklaşık 23 yıl boyunca yaşanan olaylar üzerinden tüm insanlara mesajlar veren Kur'an, muhaliflerin itirazlarını kendi üslubu içinde nakletmiş ve bu itirazlara cevap vermiştir.

Kur'an'ın itirazlara cevap verme yöntemlerini konu alan ve Kur'an ilimlerinden biri olan "Cedelü'l-Kur'ân" adıyla bir ilim dalı teşekkül etmiştir. Bunun yanında Kur'an'da geniş yer tutan bu itirazlar ve bunlara verilen cevaplarla ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır. Ancak, bu çalışmalarda konunun farklı yönleri ele alınmıştır. Ayrıca bu çalışmalarda zihniyet analizi açısından yeterli bir değerlendirme yapılmamıştır. Bu konuda yapılan çalışmalarda müşriklerin tutarsız itirazlarda buldukları, bu itirazları müşriklerin iman etmemek için bahane olarak ileri sürdükleri, karşı çıkmaları sonucu "sünnetullah" gereği cezalandırıldıkları ve verilen cevapların hem onların yolundan gidenlere hem de müminlere ders olduğu vurgulanmıştır.

Çalışmamızda müşriklerin birbirlerinden bağımsız bireyler olmadıklarını ortaya koyarak onlar hakkında kapsamlı bir zihniyet analizi yapılacaktır. Zira insan sosyal bir varlık olarak yaratılmıştır. Onun bu özelliği başkalarıyla birlikte yaşamasını gerektirmektedir. Bu yüzden toplumlar oluşmuştur. Bu toplumlarda insanlar gruplar hâlinde hayatını sürdürmektedirler. Toplum içinde gruplar hâlinde yaşayan insanlar birbirleriyle sürekli etkileşim hâlinindedirler.